

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

VOLNOČASOVÉ AKTIVITY JAKO PREVENCE
PROTI SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝM JEVŮM

Vedoucí práce: doc. MgA. Stanislav Suda, Ph.D.

Autor práce: Nikol Netíková

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: 3.

2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Datum:

.....

Nikol Netíková

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce doc. MgA. Stanislavu Sudovi, Ph.D. za jeho cenné rady a přístup při vedení práce.

Dále bych ráda poděkovala všem respondentům, kteří mi věnovali svůj čas a v neposlední řadě velké dík patří také zaměstnancům nízkoprahového klubu BARÁK, kteří nám poskytli zázemí, kde mohly rozhovory proběhnout.

Obsah

Úvod.....	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1. Volný čas	8
1.1. Vymezení volného času	8
1.2. Funkce volného času.....	9
1.3. Pohledy na volný čas	11
2. Volnočasové aktivity	11
2.1. Oblasti volnočasových aktivit.....	12
2.2. Formy zájmového vzdělávání	13
2.3. Instituce a organizace zaměřené na volný čas dětí a mládeže	14
2.4. Nabídka zájmových činností ve městě Třebíč	15
2.4.1. Město Třebíč	15
2.4.2. Základní umělecká škola Třebíč	16
2.4.3. Sportovní kluby.....	16
2.4.4. Dům dětí a mládeže Třebíč	17
2.4.5. Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	17
3. Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	18
3.1. Cíle NZDM	19
3.2. BARÁK nízkoprahový klub	20
3.2.1. Poslání.....	20
3.2.2. Cíle.....	20
4. Sociálně patologické jevy	21
4.1. Vymezení pojmu.....	21
4.2. Vybrané sociálně patologické jevy	22
4.2.1. Agresivita.....	22
4.2.2. Šikana.....	23
4.2.3. Užívání psychotropních látek	23
4.2.4. Záškoláctví.....	26
4.2.5. Krádeže	26
4.3. Prevence.....	26

PRAKTICKÁ ČÁST	28
1. Výzkumný cíl práce	28
1.1. Výzkumné otázky	28
2. Zvolená metoda výzkumu a technika sběru dat.....	28
2.1. Výzkumná metoda	28
2.2. Technika sběru dat.....	29
2.3. Etické aspekty	31
3. Analýza a interpretace dat.....	31
3.1. RESPONDENT 1	31
3.2. RESPONDENT 2	34
3.3. RESPONDENT 3	36
4. Výsledky výzkumného šetření	38
5. Sebereflexe výzkumníka.....	41
6. Závěr	43
Seznam literatury	44
Seznam zkratek	47
Abstrakt.....	47
Abstract.....	48

Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila Volnočasové aktivity jako prevence proti sociálně patologickým jevům. Cílem mé práce je zjistit, zda si jedinci ve věku 15-20 let uvědomují, že trávení volného času může mít preventivní důsledky vůči sociálně patologickým jevům. Cíle bude dosaženo pomocí kvalitativního výzkumného šetření. Zaměřím se převážně na jedince ve věku 15-20 let, protože právě v tomto období života, nazývaném adolescence, jsou jedinci nejvíce náchylní k jakémukoliv rizikovému chování. Adolescent fyzicky vyžívá, osamostatňuje se, ale zažívá i pocity nejistoty, obává se budoucnosti a je pro něj snadné sejít z cesty při hledání sebe sama.

Ve své práci bych se také ráda zmínila o tom, jaké možnosti trávení volného času mají dospívající ve městě Třebíč. Z tohoto města pocházím a ráda bych se přesvědčila, zda mají dospívající k dispozici dostatek volnočasových aktivit, které napomáhají k rozvoji jejich osobnosti a eliminaci rizikového chování. Detailněji bych se poté zaměřila na Nízkoprahový klub BARÁK, který poskytuje podporu, pomoc a poradenství lidem ve věku 9-26 let.

Nízkoprahový klub BARÁK jsem si k detailnímu představení vybrala cíleně, protože toto zařízení a jejich služby znám již několik let a ne zřídka se podílím na plánování, přípravě a realizaci programů pro současné klienty klubu. Já osobně mám s touto institucí také zkušenosti. V období mé pubescence jsem aktivně a pravidelně využívala služby nízkoprahového klubu tzv. „v terénu“. Terénní pracovníci poskytovali stejné služby jako pracovníci přímo v budově klubu s jedinou výjimkou-namísto toho, abychom se scházeli v budově klubu, jsme se společně s dalšími jedinci scházeli v různých částech města. Během této doby jsem měla možnost potkat mnoho osob, které trávily volný čas zcela rozdílně. Právě vzpomínka na tuto dobu mi dala impulz psát práci, ve které se budu zabývat tím, jak volnočasové aktivity ovlivňují rizikové chování dospívajících.

Svoji práci jsem rozdělila na dvě hlavní části, a to teoretickou a praktickou. Teoretická část se bude zabývat pojmy jako jsou volný čas a volnočasové aktivity. V souvislosti s tím se teoretická část bude soustředit na možnosti trávení volného času ve městě Třebíč. Následně se teoretická část bude soustředit na nízkoprahová zařízení obecně a následně konkrétně na nízkoprahový BARÁK klub, na jeho poslání, cíle, zásady a nabízené služby a aktivity zařízení. V teoretické části samozřejmě neopomenu ani

sociálně patologické jevy. Tento pojem definuji, pokusím se o výčet nejčastěji se vyskytujících sociálně patologických jevů současné mládeže.

Následující praktická část se zaměří na cíl bakalářské práce. Jako metodu výzkumného šetření jsem si vybrala kvalitativní výzkum, konkrétně rozhovor. Rozhovor jsem si zvolila z toho důvodu, že mi umožňuje respondenty lépe poznat, navázat s nimi určitý vztah a porozumět jejich výpovědím. V případě nejasností se jich mohu kdykoli doptat. Respondenty, se kterými rozhovor povedu, budou klienti ve věku 15-20 let, kteří využívají služby nízkoprahového klubu BARÁK. Samotné rozhovory budou provedeny v únoru roku 2022.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Volný čas

1.1. Vymezení volného času

Volný čas je v dnešní době velmi frekventovaný termín. Můžeme ho chápat jako opak nezbytné povinnosti a práce. Pod pojmem volný čas si můžeme představit odpočinek, zábavu či zájmové činnosti. Ve volném čase můžeme rozvíjet své zájmy, koníčky, a také se věnovat aktivitám, které nám pomáhají se realizovat. Volný čas nám přináší především příjemné momenty, ale může způsobovat i problémy, například pocit nedostatku volného času či nevhodně zvolené aktivity. V mnoha publikacích se setkáme s různými definicemi pojmu volný čas. Všichni autoři se ale shodují na tom, že volný čas je dobou, kdy si své činnosti svobodně vybíráme a děláme je dobrovolně.

Pávková říká, že „volný čas můžeme chápat jako opak nutné práce a povinností, dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.“¹

Definici volného času najdeme i v pedagogickém slovníku, kde je volný čas definován jako „čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).“²

Čas lidského jedince se dělí na pracovní úsek – ať už jde o školní povinnosti nebo povinnosti pracovní – a na úsek pokrývající biofyzilogické potřeby a další nezbytné povinnosti včetně zajištění chodu domácnosti. Volný čas je časem, který má každý k dispozici pro splnění všech povinností. Volný čas je prostor pro sebevytvářející činnosti.³

---

¹ PÁVKOVÁ a kol., *Pedagogika volného času*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2002. s. 15.

² PRŮCHA, J. E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009, s. 341.

³ HÁJEK, B., B. HOFBAUER aj. PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2011. s. 10.

Vedle pojmu volný čas se někdy objevuje pojem čas polovolný. Sem se řadí činnosti, které jsou na pomezí času povinného a vázaného. Jedná se o aktivity, které přinášejí radost a současně i praktický užitek (chovatelství, kutilství, zahrádkaření).⁴

Při definování volného času se můžeme setkat také s negativním a pozitivním vymezením volného času. Pozitivní vymezení se zaměřuje na volný čas a jeho kvalitu, zatímco negativní pojetí vymezuje volný čas ve vztahu k práci.

Pozitivní volný čas „je charakterizován jako disponibilní časový prostor, v němž by volný čas mohl pro jedince znamenat svobodu. Je také dobou, v níž se individuuum může nezávisle na jakýchkoli povinnostech výhradně svobodně realizovat a dělat to či ono, k čemu je nikdo nemutí a k čemu též není podvědomě nuceno.“⁵

Negativní vymezení volného času se nezaměřuje na smysluplné využití volného času, ale zaměřuje se na vymezení volného času vůči pracovní době „mám volno od práce.“⁶

„Negativní pojem – volný čas v tomto smyslu znamená zbývající dobu celkového denního průběhu, která zůstala po studijně nebo pracovním podmíněném čase, úkolech v domácnosti a po uspokojení základních fyziologických potřeb.“⁷

1.2. Funkce volného času

Stejně jako existují různé definice volného času, existují i jeho různé funkce, které každý autor, zabývající se volným časem, vymezuje odlišně. Každá volnočasová aktivita by měla splňovat funkce specifické pro volný čas. Prostřednictvím funkcí dochází k všestrannému rozvoji jedince jako celku.

Hofbauer uvádí tři hlavní funkce volného času, a tím jsou relaxace, zábava a rozvoj osobnosti. U volnočasových aktivit si člověk odpočine fyzicky. Aktivity dávají jedinci prostor k regeneraci sil fyzických a umožňují mu načerpat novou energii na další pracovní zátěž. Zábava naopak slouží k regeneraci mentálních sil. Při zábavních aktivitách pocítujeme příjemné stavy, například spokojenost a pohodu. To vše ovlivňuje náš

---

⁴ HÁJEK, B., B. HOFBAUER aj. PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2011. s. 11.

⁵ VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. 2. dopl. vyd. Brno: Print –Typia, 2001. s. 23.

⁶ KAPLÁNEK, M. *Čas volnosti – čas výchovy*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012. s. 10.

⁷ VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. 2. dopl. vyd. Brno: Print –Typia, 2001. s. 23.

psychický stav a dává nám pocit uvolnění. Poslední funkcí volného času podle Hofbauera je rozvoj osobnosti. V každé činnosti, kterou děláme, nějak rozvíjíme a rozšiřujeme své znalosti a dovednosti. Aktivity ve volném čase si volíme dobrovolně, proto nám nabývání znalostí a dovedností jde lépe.⁸

Hofbauer ve své publikaci zmiňuje vymezení i jiných autorů. Jedním z nich je Roger Sue, francouzský sociolog, který uvádí čtyři funkce volného času. Jako první funkci uvádí funkci psychosociologickou. Ta zahrnuje uvolnění a zábavu. Funkce sociální zahrnuje socializaci napříč různými sociálními skupinami. Další funkcí je terapeutická funkce, která se zaměřuje na zdravotní aspekty a prevenci nemocí. Poslední funkce je ekonomická a zaměřuje se na ekonomický význam volného času pro společnost i jedince.⁹

V české odborné literatuře bývá citován i německý pedagog Opaschowski, který vymezil osm stěžejních funkcí volného času:

- rekreace (slouží k zotavení a uvolnění, k načerpání sil),
- kompenzace (slouží k odstranění zklamání a frustrací),
- edukace (učení o svobodě a ve svobodě, sociální učení, snaha poznat nové),
- kontemplace (jde o hledání smyslu života, klid, rozjímání),
- komunikace (sociální kontakty a partnerství, potřeba sdělovat),
- participace (spolupodílení se, účast na vývoji společnosti),
- integrace (vrůstání do společenských organismů),
- enkulturace (kulturní rozvoj sebe samotných, vyjádření prostřednictvím umění, sportu, technických a dalších činností).¹⁰

Za zmínku bezpochyby stojí i významná představitelka Jiřina Pávková, která uvádí čtyři funkce volného času, a to výchovně-vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní. Ve výchovně-vzdělávací funkci jde především o získávání nových vědomostí, dovedností a návyků a tím i k rozvoji poznávacích procesů. Díky zdravotní funkci by mělo docházet k vytváření zdravého životního stylu a správné životosprávě jedince. V sociální funkci jde převážně o utváření bohatých sociálních vztahů, o nácvik komunikativních

---

⁸ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. s. 13.

⁹ Tamtéž, s. 14.

¹⁰ Tamtéž, s. 14

dovedností, sociálních kompetencí a osvojování si společenských pravidel. Preventivní funkce slouží k prevenci negativních jevů a sociálně patologických jevů.¹¹

1.3. Pohledy na volný čas

Volný čas každý jedinec chápe odlišně a pohlíží na něj z různých stran. Některé výše zmíněné funkce se současně dají chápat i jako pohledy na volný čas.

Pávková ve své publikaci uvádí rozdílné pohledy na volný čas. Rozlišuje hledisko ekonomické, politické, sociologické, sociálně-psychologické, zdravotně-hygienické, pedagogické a psychologické. **Ekonomický** pohled se zabývá investicemi do volnočasových zařízení. **Sociologické a sociálně-psychologické** hledisko se zajímá především o působení v oblasti mezilidských vztahů při využívání volného času. **Politické hledisko** se zaměřuje primárně na to, do jaké míry budou státní orgány zasahovat do volného času. **Zdravotně-hygienický** pohled se zabývá prospěšností volnočasových aktivit pro duševní i fyzické zdraví každého jedince. Poslední **pedagogické a psychologické** hledisko řeší možnosti, jak uspokojit potřeby jedince pedagogickým ovlivňováním volného času dětí a mládeže.¹²

2. Volnočasové aktivity

Trávení volného času hraje důležitou roli při utváření osobnosti každého člověka, při jeho socializaci a uplatnění ve společnosti. Existuje mnoho možností, jak lze volný čas trávit. V současnosti převládá spíše pasivní trávení volného času nad aktivním, nicméně i přes to v dnešní době můžeme nalézt celou řadu organizací zajišťujících trávení volného času například formou zájmových kroužků. Jedná se o organizované volnočasové aktivity. Mimo instituce mohou lidé trávit volný čas i na dětských a sportovních hřištích či ve sportovních areálech. V tomto případě se jedná o neorganizované (spontánní) aktivity. Děti mají většinou více volného času než dospělí, ale neumí se tolik orientovat v nabídce volnočasových aktivit. Proto je, obzvláště u dětí, žádoucí jejich volný čas řídit. O tom, jak bude jedinec trávit volný čas, by měl ovšem rozhodovat z větší části sám a aktivity ve volném čase by si měl vybírat dobrovolně na základě svých zájmů a potřeb.

---

¹¹ PÁVKOVÁ, J., et al. *Pedagogika volného času*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2002. s. 14.

¹² Tamtéž, s.15-18.

„Termín zájem vyjadřuje relativně stálé zaměření osobnosti. Zájmy řadíme mezi vlastnosti aktivačně-motivační.“¹³

„Zájem je specifický druh motivace, kdy se jedinec zaměří na určitou oblast nebo předmět činnosti. Zájem směřuje k vyhledávání takových předmětů, aby činnost s nimi spojená vedla k uspokojení. Zájmy se dělí na krátkodobé a celoživotní.“¹⁴

2.1. Oblasti volnočasových aktivit

Volnočasové aktivity můžeme dělit například dle obsahu činnosti na činnosti:

- společenskovední,
- pracovně technické,
- přírodovědné,
- esteticko výchovné,
- tělovýchovné, sportovní a turistické.¹⁵

Do **společenskovední oblasti** spadají aktivity, které vedou k poznání toho, co se kolem nás děje. Můžeme sem zařadit například studium cizích jazyků, sběratelství, aj. **Pracovně technická oblast** v sobě zahrnuje rukodělné činnosti, například modelářství. Napomáhají ke zdokonalování manuálních dovedností. Cílem **přírodovědné oblasti** je vybudovat v člověku vztah k přírodě. Vede k nabývání vědomostí o živé i neživé přírodě. Sem bychom mohli zařadit například chovatelství, včelařství či rybářství. **Esteticko výchovné činnosti** formují vztahy ke společnosti, k jejím hodnotám. Zahrnují činnosti hudební, výtvarné, literárně dramatické a hudebně pohybové. **Tělovýchovné, sportovní a turistické činnosti** pomáhají budovat fyzickou a psychickou zdatnost jedince, jsou důležité pro zdravý vývoj. Jedná se například o tanec, atletiku či cykloturistiku.¹⁶

---

¹³ HÁJEK, B., et kol. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. s. 164.

¹⁴ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. s. 13.

¹⁵ PÁVKOVÁ, J., et al. *Pedagogika volného času*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2002. s. 94.

¹⁶ Tamtéž, s. 94-97.

2.2. Formy zájmového vzdělávání

Zájmové vzdělávání se uskutečňuje zejména těmito formami:

- a) „pravidelnou zájmovou, výchovnou, rekreační nebo vzdělávací činností včetně možnosti přípravy na vyučování,
- b) příležitostnou zájmovou, výchovnou, rekreační nebo vzdělávací činností včetně možnosti přípravy na vyučování,
- c) táborovou činností a další obdobnou činností,
- d) osvětovou činností včetně shromažďování a poskytování informací pro děti, žáky, studenty, popřípadě i další osoby, a činností vedoucí k prevenci rizikového chování či výchovou k dobrovolnictví,
- e) individuální práci, zejména vytvářením podmínek pro rozvoj nadání dětí, žáků, studentů,
- f) využitím otevřené nabídky spontánních činností¹⁷.

Pravidelná zájmová činnost je organizována v zájmových útvarech. To jsou:

- „kroužek – je menší zájmový útvar, jehož činnost směřuje zpravidla na vnitřní obohacení členů, zaměřuje se na vnitřní život útvaru,
- soubor – zájmový útvar, jehož činnost směřuje zpravidla k veřejné produkci výsledků činnosti (pěvecký, hudební, taneční, divadelní apod.). Zpravidla má závažnější strukturu a mívá více členů než kroužek,
- klub – zájmový útvar s volnější organizační strukturou a s možnou převažující receptivní činností členů (filmový klub),
- kurz – útvar s vymezenou délkou trvání a jeho činnost směřuje k osvojení určitého množství vědomostí či dovedností. Po ukončení kurzu může být účastníkům vydáno osvědčení o absolvování,
- oddíl – útvar je součástí většího organizačního celku.“¹⁸

---

¹⁷ ZÁKONY PRO LIDI [online]. Vyhláška 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění platném k 17. 2. 2005. [cit. 08.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-74>

¹⁸ PÁVKOVÁ, J., et al. *Pedagogika volného času*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2002. s. 122.

2.3. Instituce a organizace zaměřené na volný čas dětí a mládeže

„Zařízení volného času se vyznačují vymezenými funkcemi, výchovnými a vzdělávacími cíli, určitým stupněm institucionalizace a profesionalizace, organizační strukturou, prostorovou a materiální vybaveností. Dětem a mladým lidem pomáhají odpovídat na otázku, jak dobře prožít roky dětství a dospívání i jak se připravovat na dospělost.“¹⁹

Tráví-li děti a mladí lidé svůj volný čas smysluplně, vyskytuje se menší riziko sociálně patologických jevů. V současné době zajišťuje nabídku volnočasových aktivit celá řada subjektů a neustále přibývají další. Základním článkem celé řady volnočasových zřízení je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT), které zřizuje některé instituce pro volný čas.

Zájmové vzdělávání je právně ukotveno v „zákoně č.561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a je zde definováno v § 111 jako vzdělávání poskytující účastníkům naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti. Zájmové vzdělávání se uskutečňuje ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, zejména ve střediscích volného času, školních družinách a školních klubech. (...) Prováděcím právním předpisem MŠMT ke školskému zákonu č. 561/2004 Sb. Pro školská zařízení pro zájmové vzdělávání je vyhláška č. 74/2005 sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.“²⁰

Kromě školských zařízení pro zájmové vzdělávání, která spadají pod resort školství, působí v České republice velké množství nestátních neziskových organizací (NNO), sdružení, základních uměleckých škol (ZUŠ) a dalších soukromých organizací, například jazykové školy či církevní organizace. V posledních letech nabývají na významu také otevřené kluby a nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (NZDM), kterým bude později věnována samostatná kapitola. Nyní bych ráda uvedla detailněji některé z institucí.

Mezi školská zařízení pro zájmové vzdělávání můžeme zařadit školní družiny (ŠD), školní kluby a střediska pro volný čas dětí a mládeže. Školní družiny stejně jako školní

---

¹⁹ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. s. 82.

²⁰ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY [online]. Praha: MŠMT, 2013 [cit. 08.02.2022]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>

kluby nabízí dětem různorodé organizované volnočasové aktivity. Školní družiny najdeme při základních školách. Navštěvují je žáci 1.-5. ročníku, tedy prvního stupně.

Školní kluby pracují s dětmi staršího školního věku, tedy druhého stupně základních škol. *„Zde už mohou pedagogičtí pracovníci určeni vedením operovat s tím, že děti, které navštěvují školní klub, jsou více samostatné a jejich zájmová činnost je více specializovaná, protože jednotliví žáci už mají své zájmy více či méně vyhraněné.“*²¹

Střediska pro volný čas *„mohou být zřízena jako domy dětí a mládeže s širokou zájmovou působností nebo jako stanice zájmové činnosti, které se specializují na konkrétní zájmovou oblast.“*²²

Základní umělecké školy navštěvují jedinci, kteří mají vyhraněné zájmy v oblasti estetické. *„Ve volném čase dětí a mládeže dlouhodobě působí základní umělecké školy. (...) Jejich organizace se blíží organizaci školy (vyučovací hodiny, pravidelná účast), základní charakteristikou je však dobrovolná účast na činnosti uskutečňující se na základě individuálního zájmu a předpokladů dítěte. ZUŠ umožňují rozvoj individuálního zájmu a nadání v různých oblastech estetické (muzické nebo výtvarné) výchovy.“*²³

2.4. Nabídka zájmových činností ve městě Třebíč

2.4.1. Město Třebíč

Město Třebíč se nachází v kraji Vysočina. Třebíč se rozkládá na obou březích řeky Jihlavy v hlubokém údolí. Třebíč má svoji bohatou historii, díky které mohou lidé obdivovat mnoho cenných památek, z nichž některé jsou zapsány na seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Jedná se o baziliku sv. Prokopa, židovskou čtvrť a židovský hřbitov. Město a jeho okolí uspokojí nejen příznivce historie a kultury, ale také přírody. Zdejší krajina vytváří podmínky pro relaxaci i aktivní odpočinek

---

²¹ JANIŠ, K. *Úvod do problematiky volného času*. 1. vydání. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2009. s. 31.

²² MACEK, M, et al. *Střediska pro volný čas dětí a mládeže*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, odbor pro mládež, 1998. s. 10.

²³ HOFBAUER, B. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. 1. vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010. s. 111.

v podobě turistiky či cykloturistiky. V Třebíči působí také celá řada institucí a organizací, které nabízejí možnosti trávení volného času.²⁴ Nyní zmíním některé z nich.

2.4.2. Základní umělecká škola Třebíč

ZUŠ Třebíč nabízí žákům základy uměleckého vzdělání v oboru hudebním, tanečním, výtvarném a literárně-dramatickém. Zřizovatelem instituce je město Třebíč. Studium se zde dělí na dva stupně. První stupeň, který je určen pro žáky od sedmi let, a stupeň druhý, který je poté určen pro žáky od čtrnácti do osmnácti let. Žáci, kteří se chtějí zaměřit na hudební oblast, si mohou vybrat z nabídky 25 studijních zaměření, například hru na klavír, sólový zpěv nebo zvuková tvorbu. Taneční obor nabízí možnost navštěvovat baletní soubor či folklorní soubor Bajdyšek, který se orientuje převážně na tanec z oblasti Horácka.

2.4.3. Sportovní kluby

V Třebíči se nachází hned několik institucí sportovního charakteru, které nabízí různé druhy sportu pro děti a mládež. Neopomenutelný význam v nabídce sportovních aktivit mají mimo sportovní kluby i základní a střední školy, při kterých vznikají například volejbalová či basketbalová družstva pro děti a mládež.

V současnosti jeden z nejnavštěvovanějších sportovních klubů v Třebíči je Třebíč Nuclears. Jedná se o baseballový klub, který nabízí svoje služby děvčatům i chlapcům od nejtútlejšího věku. Klub navštěvují jak děti, tak dospívající, ale i dospělí. V současnosti má Třebíč Nuclears 12 družstev rozdělených podle věku účastníků od přípravky (od 4 let) po muže.

Dalším z velmi známých sportovních klubů je florbalový klub Snipers Třebíč, který opět nabízí své služby všem bez rozdílu pohlaví a věku. Svoji činností chce Snipers Třebíč vytvořit podmínky pro rekreační i vrcholové sportovce a rozvíjet kladný vztah ke sportu.²⁵

---

²⁴ TŘEBÍČ [online]. Třebíč: O Třebíči [cit. 09.02.2022]. Dostupné z: <https://www.trebic.cz/o-trebeci/ms-30506/p1=30506>

²⁵ SNIPERS TŘEBÍČ [online]. Snipers: vize [cit. 10.02.2022]. Dostupné z: <https://www.snipers.cz/vize>

V Třebíči nechybí ani hokejový klub SK Horácká Slavia Třebíč, který v Třebíči působí již od roku 1928. Během své historie několikrát změnil název. Také tento klub pracuje s jedinci každého věku. Klub vychoval i několik známých tváří jako Patrika Eliáše nebo Martina Erata.

Vedle hokeje v Třebíči působí i Horácký fotbalový klub Třebíč, Horácký tenisový klub Třebíč, plavecký oddíl Laguna Třebíč, potápěčský klub AGRUS POSEIDON Třebíč či Spartak Třebíč, který se svojí činností zaměřuje na atletiku. Nechybí ani množství tanečních útvarů, v Třebíči jsou to konkrétně taneční skupina Arabes, M-Style Třebíč, taneční skupina Motus a umělecká a taneční skupina Positive. Každá taneční skupina je zaměřena na jiný taneční styl, takže si na své přijdou jak milovníci baletu, moderních tanců, hip hopu, tak dokonce i jedinci, které zajímá tanec s ohněm.

2.4.4. Dům dětí a mládeže Třebíč

Dům dětí a mládeže Třebíč je školské zařízení pro zájmové vzdělávání zřízené městem Třebíč. V současné době nabízí DDM přibližně 85 zájmových kroužků v oblasti turistiky, přírodovědy, sportu, techniky i estetiky. Rovněž nabízí pobytové akce, organizuje soutěže pro základní a střední školy a mnoho dalších aktivit.

„Posláním DDM Třebíč je širokou nabídkou atraktivních možností poskytovat každému zájemci aktivní trávení volného času a podporovat tak zdravý životní styl, umožňovat zajímavé formy rekreace a odpočinku a přitom nenásilnou formou předávat nejmladší generaci znalosti a dovednosti nutné pro další praktický život. Školám a dalším subjektům pracujícím s dětmi a mládeží nabízet netradiční formy vzdělávání.“²⁶

2.4.5. Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Stejně jako další útvary zaměřené na trávení volného času dětí a mládeže působí v této sféře i nízkoprahová zařízení. AMBRELA je nízkoprahové zařízení pro děti a mládež ve věku od 7 do 20 let, které svoji činnost uskutečňuje pod hlavičkou Oblastní charity Třebíč.

---

²⁶ DŮM DĚTÍ A MLÁDEŽE TŘEBÍČ, příspěvková organizace [online]. [cit. 10.02.2022]. Dostupné z: <https://www.ddmtrebic.cz/dokumenty>

Cílem zařízení je předcházení rizikovému způsobu života dětí a mládeže a podpora v oblastech vzdělávání, sociálních vztahů a volného času.²⁷

V Třebíči najdeme podobné zařízení, které stejně jako AMBRELA spadá svoji funkcí pod Oblastní charitu Třebíč, a to BARÁK nízkoprahový klub, který představím v následující kapitole.

3. Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (dále jen NZDM), jak je zřejmé z názvu, se zabývají prací s dětmi a mládeží ve věku od 6 do 26 let věku, u kterých je riziko vzniku nějakého druhu sociálně patologického. „*Poměrně často užívanou definicí pro tuto cílovou skupinu jsou neorganizované a sociálně ohrožené děti a mládež.*“²⁸ NZDM mohou navštěvovat také ti jedinci, kteří nemají zájem o standartní institucionalizovanou formu trávení volného času.

NZDM jsou charakterizovány v zákoně 108/2006 Sb., o sociálních službách takto: „*Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována osobám anonymně.*“²⁹

Činnost NZDM probíhá ambulantní či terénní formou (streetwork). Pracovník – streetworker navazuje vztahy s mladými lidmi v terénu. Podle Matouška je streetwork „*specifická vyhledávací mobilní terénní sociální práce, která zahrnuje aktuální nízkoprahovou nabídku sociální pomoci uživatelům drog a osobám, zpravidla mladšího věku, žijícím rizikovým způsobem života, u nichž je předpoklad, že sociální pomoc potřebují a dosud nejsou v kontaktu s příslušnou institucí. Tyto osoby jsou kontaktovány*

---

²⁷ OBLASTNÍ CHARITA TŘEBÍČ [online]. AMBRELA – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež [cit. 10.02.2022]. Dostupné z: <https://trebic.charita.cz/nase-sluzby/ambrela-nizkoprahove-zarizeni-pro-deti-a-mladez/>

²⁸ JEDLIČKA, R., et al. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Vyd. 1. Praha: Themis, 2004. s. 373.

²⁹ ZÁKONY PRO LIDI [online]. Zákon 108/2006 SB., o sociálních službách, ve znění platném k 1. 1. 2022. [cit. 12.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108?citace=1#cast3>

ve svém přirozeném prostředí, tzn. V místech a v době, kde a kdy se nejvíce vyskytují. ³⁰ Ambulantní formou se rozumí práce v klubech. Je to prostor charakteristický tím, že je pro uživatele volně přístupný. V tom spočívá princip nízkoprahovosti. Zařízení realizují službu tak, aby byla maximálně dostupná všem potenciálním zájemcům. Zařízení se snaží vytvářet podmínky, které jsou blízké přirozenému prostředí cílové skupiny. Pro poskytování služeb NZDM není nutná jakákoliv forma registrace a služby jsou bezplatné.

Zařízení jsou typická také jejich poradenskou a preventivní činností. Proto také bývají v zařízeních zřízeny speciální poradenské místnosti. Uživatelé se mnohou se svými problémy obrátit na pracovníky a společně je o samotě řešit.³¹

3.1. Cíle NZDM

Česká asociace streetwork stanovila cíle NZDM, které jsou charakterizovány takto:

- *„podpora pro zvládnutí obtížných životních událostí,*
- *snížení sociálních rizik vyplývajících z konfliktních společenských situací, životního způsobu a rizikového chování,*
- *zvýšení sociálních schopností a dovedností,*
- *podpora sociálního začlenění do skupiny vrstevníků i do společnosti, včetně zapojení do dění místní komunity,*
- *nezbytná psychická, fyzická, právní a sociální ochrana během pobytu v zařízení a podmínky pro realizaci osobních aktivit,*
- *zlepšování kvality jejich života,*
- *předcházení nebo snížení zdravotních rizik souvisejících s jejich způsobem života,*
- *lepší orientace v jejich sociálním prostředí,*
- *podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace.*“³²

---

³⁰ MATOUŠEK, O., et al. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. s. 169-170.

³¹ ČESKÁ ASOCIACE STREETWORK [online]. Pojmoslovi Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. 2008. [cit. 12.02.2022]. Dostupné z: https://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf

³² ČESKÁ ASOCIACE STREETWORK [online]. Pojmoslovi Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. 2008. [cit. 12.02.2022]. Dostupné z: https://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf

3.2. BARÁK nízkoprahový klub

BARÁK nízkoprahový klub pro děti a mládež je služba pro jedince ve věku 9-26 let. Mladí lidé se na pracovníky mohou obrátit se vším, co je v životě trápí a s čím potřebují pomoci. Jedinci mohou služby NZDM využívat každý týden od pondělí do čtvrtka. Služby jsou poskytovány bezplatně, vše je anonymní a zaměstnanci jsou vázáni mlčenlivostí. Službu je možné využít dvěma způsoby, a to buď přímo v budově klubu, nebo v terénu.

3.2.1. Poslání

Poslání této služby spočívá v celoroční práci s dětmi a mládeží ve věku od 9 do 26 let, která se pohybuje v Třebíči a následně ve společném utváření jakéhosi bezpečného prostoru, ve kterém má každý jedinec možnost realizovat se a vyhledat odbornou pomoc. Pracovníci se zde snaží o maximální participaci jedince na řešení jeho aktuální tíživé situace.³³

3.2.2. Cíle

Zde se setkáme se dvěma druhy cílů. První skupinou jsou cíle pro komunitu, kterými jsou:

- *“Být partnerem pro místní komunitu v oblastech, jež se týkají problematiky působnosti služby a tím chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů.*
- *Zvýšit informovanost a povědomí o dané cílové skupině a o možnostech využití naší služby.*
- *Předcházet šíření rizikového chování u dospívajících.*
- *Minimalizovat dopad společensky nežádoucích jevů na mládež.*
- *Být k dispozici ve všech lokalitách města Třebíče.”³⁴*

---

³³ OBLASTNÍ CHARITA TŘEBÍČ [online]. BARÁK– nízkoprahový klub. [cit. 25.02.2022]. Dostupné z: <https://trebic.charita.cz/nase-sluzby/barak-nizkoprahovy-klub/>

³⁴ OBLASTNÍ CHARITA TŘEBÍČ [online]. BARÁK– nízkoprahový klub. [cit. 25.02.2022]. Dostupné z: <https://trebic.charita.cz/nase-sluzby/barak-nizkoprahovy-klub/>

Druhou skupinou cílů jsou cíle zaměřené ke klientům. Vyjmenuji některé z nich:

- *“poskytovat klientům bezpečné místo pro trávení svého volného času a důvěrný prostor pro sdílení a řešení obtížných situací, pro svou seberealizaci,*
- *poskytovat podporu v krizových a obtížných situacích a následně poskytovat pomoc s řešením,*
- *poskytovat klientům informace o prevenci i řešení rizikového chování. Učit klienty nést zodpovědnost za svá rozhodnutí a svoje činy,*
- *poskytovat podporu a pomoc při seberealizaci klienta a při jeho osobnostním rozvoji,*
- *poskytovat podporu v začlenění do vrstevnických skupin a společnosti.”³⁵*

4. Sociálně patologické jevy

4.1. Vymezení pojmu

Sociálně patologické jevy nejsou v současné době ničím novým, nicméně v posledních letech můžeme zaznamenat jejich značný nárůst. Jedná se o jevy, které společnost vnímá jako nežádoucí nebo nepřijatelné. Někdy bývá pojem sociální patologie zaměňován s výrazem sociální deviace, ale je nutné mezi těmito pojmy rozlišovat. Sociální deviace (z lat. *deviatio* – odchylka, úchylka) je označována jako jakákoli odchylka od norem, které společnost akceptuje.³⁶ Nemusí jít jen o porušení normy, ale také například o její přehánění. Příkladem sociální deviace může být alkoholismus.

*„Sociální patologie (z lat. *pathos* – utrpení, choroba) je souhrnný pojem pro označení chorobných, nenormálních, všeobecně nežádoucích společenských jevů.“³⁷* Sociálně patologickými jevy se zabývá řada vědních disciplín, jako je například psychologie, sociologie nebo etopedie. Jednotlivé vědní disciplíny se zabývají studiem příčin, které ke vzniku sociálně patologických jevů vedly. Tyto jevy porušují morální či právní normy, které jsou ve společnosti dané, a proto je společnost neakceptuje.³⁸ Sociálně patologické

---

³⁵ OBLASTNÍ CHARITA TŘEBÍČ [online]. BARÁK– nízkoprahový klub. [cit. 25.02.2022]. Dostupné z: <https://trebic.charita.cz/nase-sluzby/barak-nizkoprahovy-klub/>

³⁶ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. s. 16.

³⁷ Tamtéž, s. 15.

³⁸ Tamtéž, s. 16.

jednání jedince je zapříčiněno působením řady faktorů. Příčiny vzniku tedy můžeme označit jako multifaktoriální.

Společenské normy jsou součástí společnosti a dávají přijatelné a žádoucí vzorce chování. S normami se pojí také pojmy normalita a abnormalita. To, co je považováno za normální, vychází ze společenského vývoje a mění se v čase. V této souvislosti můžeme zmínit konformitu, kterou můžeme definovat jako „*přizpůsobování se psaným i nepsaným společenským pravidlům a normám.*”³⁹ Konformní chování vyvolává zpravidla dva druhy reakcí, a to pozitivní a negativní. Pozitivní reakce v sobě zahrnuje různé typy formálních i neformálních odměn, jako jsou například pochvaly. Negativní reakce zahrnuje tresty.⁴⁰

4.2. Vybrané sociálně patologické jevy

4.2.1. Agresivita

Protože jednoznačná definice agresivity neexistuje, setkáme se u různých autorů s různými definicemi. „*Agresivitou a násilím se rozumí manifestní pozorovatelné chování, vedené úmyslem poškodit jiný organismus (zvíře či člověka) nebo předmět neživotný.*”⁴¹ Agresivní chování můžeme definovat jako „*porušení sociálních norem, jako chování omezující práva a narušující integritu sociálního okolí.*”⁴²

Můžeme rozlišovat různé druhy agresivního chování, které vymezujeme na základě společenské nebezpečnosti. Agresivitu můžeme klasifikovat na zlostnou, instrumentální a spontánní.⁴³ Zlostná agrese je impulzivní výraz afektu s minimální nebezpečností. Instrumentální agresivita je vždy prostředkem k dosažení nějakého cíle. V případě, že je agresivní jednání reakcí na nějaký podnět, například ochrana vlastní nebo blízkých, nemusí být vyhodnoceno jako sociálně patologický jev. Spontánní agresivita je bezpochyby jednání, které přináší jakékoli uspokojení.⁴⁴ Agresivita i násilí se netýkají jen jedinců, ale i různých společenských skupin a celé společnosti. Společnost do jisté míry toleruje určité agresivní jednání, například to, které slouží k obraně.

---

³⁹ FISCHER, S. *Sociální patologie*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2006. s. 15.

⁴⁰ Tamtéž, s. 15.

⁴¹ VOLAVKA, J. *Agrese a násilí*. In HÖSCHL., C., ET AL. *Psychiatrie*. Praha: TIGIS, 2002. s. 161.

⁴² FISCHER, S. *Sociální patologie*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2006. s. 33.

⁴³ NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1996, s. 204.

⁴⁴ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. s. 49.

4.2.2. Šikana

S agresivitou se blízce pojí šikana. Jedná se o pojem, který v jedinci vyvolává negativní pocity. Šikana je určitý typ agresivního chování, jehož podstatou je ublížit jiné osobě. Aby se o určitém jednání mohlo hovořit jako o šikaně, musí převažovat síla agresora nad silou oběti. Nemusí jít ovšem jen o fyzickou převahu, jak se může na první pohled zdát, ale i o převahu psychickou. Šikana může být jednorázový akt, nicméně se častěji setkáváme s dlouhodobou šikanou. Takto negativní jednání se vyskytuje nejčastěji ve školách nebo na pracovištích. Oběť ve většině případů nevyhledá pomoc sama, protože se často bojí, že se ubližování ze strany agresorů zhorší, nebo protože se stydí si o pomoc říct. Proto, pokud máme důvodné podezření, je třeba začít co nejdříve jednat.

Vedle šikany rozlišujeme ještě pojem teasing. Teasing může zdánlivě šikanu připomínat, nicméně jedná se o nevinné škádlení například mezi dětmi.

4.2.3. Užívání psychotropních látek

Užívání psychotropních látek je v dnešní době často zmiňovaným globálním problémem. Z toho důvodu se společnost snaží přijít na to, jak se s touto problematikou vypořádat. Nejčastěji lidé užívají psychotropní látky z toho důvodu, že očekávají uvolňující stavy či vyhnutí se bolesti.

Za psychotropní nebo také psychoaktivní látku se považuje taková látka, která ovlivňuje psychickou činnost člověka. Užívání některých psychotropních látek může vyústit až v závislost. V takovém případě se jedná o látky návykové. Obecně se rozlišuje závislost psychická a fyzická. Fyzická závislost se projevuje především třesem či pocením a projevuje se většinou po náhlém snížení pravidelné dávky. Psychicky závislý jedinec projevuje touhu po opětovném navození příjemných psychických stavů. Zatímco projevy fyzické závislosti trvají v řádu dnů nebo týdnů, projevy psychické závislosti trvají mnohem déle. Nezřídka dochází ke kombinaci obou projevů. V tomto případě se hovoří o psychosomatické závislosti.⁴⁵

Takovýchto látek můžeme nalézt velké množství a jejich účinky jsou různé. Také míra tolerance užívání těchto látek se liší v závislosti na sociokulturním prostředí.

---

⁴⁵ MALÁ E., PAVLOVSKÝ P. *Psychiatrie*. Praha: Portál, 2002. s. 51.

Užívání psychoaktivních látek může způsobit jedinci vážné stavy. O míře škodlivosti těchto látek rozhoduje řada faktorů, jako jsou například délka jejich užívání či způsoby, jakými se látka dostane do organismu. Hlavní škodlivé účinky psychotropních látek můžeme rozdělit do několika kategorií.⁴⁶

První kategorií jsou akutní či krátkodobé stavy. Jde převážně o intoxikace, které se dostavují po užití látky. K akutní intoxikaci může dojít jak při dlouhodobém užívání, tak již při prvním kontaktu jedince s látkou. Mezi nejčastější projevy akutní intoxikace patří poruchy koordinace a soustředění. Může se objevit i agresivní chování či suicidální jednání. V těch nejhorších případech se může jako důsledek intoxikace dostavit smrt.⁴⁷

Druhou kategorií jsou chronická zdravotní poškození. Vznikají v důsledku dlouhodobého užívání psychoaktivních látek. Může se jednat například o karcinom plic, který vzniká inhalováním cigaretového kouře, nebo AIDS či hepatitidu typu C vzniklé prostřednictvím injekčních stříkaček. Všechna chronická postižení se objevují jako důsledek dlouhodobého užívání látky.

Další kategorií jsou akutní sociální důsledky. Jedná se o bezprostřední reakci společnosti na užívání psychoaktivních látek. Mezi tyto důsledky se řadí například přerušování vztahu s jinou osobou. V blízkém vztahu se třetí kategorií účinků je i poslední kategorie, a to chronické sociální důsledky, které se váží na rodinný a pracovní život jedince.

S touto problematikou se pojí také pojem syndrom závislosti. Jako syndrom závislosti se označuje soubor psychických a fyzických změn, které vznikly v důsledku opakovaného užívání psychoaktivní látky.⁴⁸ Typickými jevy spojenými se závislostí jsou touha opatřit si psychoaktivní látku, problémy se sebekontrolou, výskyt fyziologických změn při zastavení přísunu látky či neustálá potřeba navyšovat dávky psychotropní látky.⁴⁹

---

⁴⁶ ROOM, R. et al. WHO cross-cultural applicability research on diagnosis and assessment of substance use disorders: an overview of methods and selected results. *Addiction*. 1996. s. 199-220

⁴⁷ SMOLÍK, P. *Duševní a behaviorální poruchy*. Praha: Maxdorf Jessenius. 1996, s. 115.

⁴⁸ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. 2004, s. 548.

⁴⁹ WHO. *The ICD-10 classification of mental and behavioural disorders: clinical descriptions and diagnostic guidelines*. Geneva: Health Organization. 1992.

Mezi velmi časté problémy užívání psychotropních látek patří škodlivé užívání alkoholu. Alkohol je nejvíce rozšířenou psychoaktivní látkou, a to z toho důvodu, že je téměř všude na světě běžně dostupný. Závislost na alkoholu vzniká velmi nenápadně. Tolerance společnosti na užívání alkoholu je větší než například na užívání některých nealkoholových látek.

Další a závažnější skupinou psychotropních látek jsou nealkoholové látky. Taktéž je můžeme označit pod pojmem drogy. Do kategorie nealkoholových látek můžeme zařadit například užívání nikotinu, opiátů, kanabinoidů či halucinogenů.

Ve společnosti nejrozšířenější je užívání nikotinu v tabákových výrobcích. Nejvíce populárním způsobem je užívání prostřednictvím kouření cigaret. Zdravotní problémy při užívání nikotinu nejsou spojené ani tak s nikotinem samotným, ale především s inhalací oxidu uhelnatého, který vzniká při kouření tabáku.⁵⁰

Opiáty nebo také opioidy jsou sloučeniny, které se získávají z máku setého. K nejčastěji užívaným látkám této skupiny můžeme zařadit opium, morfin, heroin apod. Tyto látky mohou vyvolat velmi rychlou závislost. Po užití opiátů je jedinec utlumený, dochází u něj k omezení funkce mozku.⁵¹

Mluvíme-li o kanabinoidech, jejich hlavní psychotropní složkou je THC, které se nachází v rostlině konopí. Z rostliny se získává hašiš a marihuana. Jde o nejrozšířenější nezákonné drogy na světě. Užívání této drogy se provádí převážně kouřením. Kanabinoidy v těle zůstávají velmi dlouhou dobu. U pravidelných kuřáků marihuany se může stopové množství THC objevit i 6 týdnů od posledního užití. V některých kulturách je užívání kanabinoidních látek tolerováno. Hašiš či marihuana jsou považovány za méně škodlivé drogy. Hlavním nebezpečím v užívání kanabinoidů je možný přechod k užívání tvrdých drog.⁵²

Halucinogeny jsou takové látky, které ovlivňují vnímání a myšlenkové procesy. Doposud je známo přibližně 150 druhů rostlin, které mají halucinogenní účinky. Do

---

⁵⁰ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. s. 96.

⁵¹ Tamtéž, s. 97.

⁵² Tamtéž, s. 100-101.

halucinogenních látek můžeme zařadit například LSD, které je obsaženo v houbě, která nese název paličkovice nachová neboli námel.⁵³

4.2.4. Záškoláctví

V současnosti je záškoláctví jeden z nejčastějších problémů školství. Podle školského zákona mají všichni žáci povinnost pravidelně docházet do školy a vzdělávat se. Záškoláctví můžeme charakterizovat jako „*úmyslné zameškávání školního vyučování, kdy žák o své vlastní vůli, ve většině případů bez vědomí rodičů, nechodí do školy a neplní školní docházku.*“⁵⁴ Příčin záškoláctví může být mnoho. Nejčastěji se jedná o negativní vztah ke škole nebo nefungující mezilidské vztahy, což může být důsledkem šikany. Negativní vztah ke škole může být zapříčiněn tzv. školní fobií. Jedná se o poruchu, která vzniká neadekvátním strachem z jedinců či situací vázaných na školní prostředí.⁵⁵

4.2.5. Krádeže

Krádež je považována za společensky nežádoucí činnost, při které dochází k odcizení majetku, a to bez souhlasu majitele dané věci. Při posuzování závažnosti krádeže se bere v potaz mnoho kritérií, jako jsou hodnota odcizené věci, četnost opakování tohoto činu či věk pachatele. Krádež je možné rozlišit na příležitostnou a pravou. Oproti příležitostné krádeži bývá pravá krádež zpravidla plánovaná a promyšlená.⁵⁶

S krádežemi je spojena kleptomanie neboli patologické kradení. Jedná se o jednání, které není promyšlené a bylo provedeno bez rozmyšlení v důsledku neschopnosti odolat impulzům k odcizení cizí věci.

4.3. Prevence

Významnou úlohu v rámci sociálně patologických jevů má jejich prevence. Prevenci můžeme chápat jako předcházení či eliminaci určitého rizikového chování. Prevence je „*soubor opatření zaměřených na předcházení nežádoucím jevům, zejména onemocnění,*

---

⁵³ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. s. 106.

⁵⁴ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. vyd. Praha: Grada, 2009. s. 97.

⁵⁵ Tamtéž, s. 97-99.

⁵⁶ NIKL, J. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Praha, 2000. s. 67.

*poškození, sociálně-patologickým jevům.*⁵⁷ Nejčastěji se setkáváme se třemi úrovněmi dělení prevence, a to primární, sekundární a terciální.

Primární prevence je zaměřena především na předcházení výskytu rizikového chování ve společnosti, případně minimalizaci výskytu takového jednání. Je určena pro všechny a realizuje se v rodině, ve škole či prostřednictvím masmédií. Primární prevence je rozdělena na specifickou a nespecifickou, kdy důraz je kladen převážně na prevenci specifickou.⁵⁸

*„Primární prevencí rozumíme veškeré konkrétní aktivity realizované s cílem předejít problémům a následkům spojeným s rizikovými projevy chování, případně minimalizovat jejich dopad a zamezit jejich rozšíření.“*⁵⁹

Sekundární prevence se orientuje na rizikové skupiny osob, u kterých se předpokládá možný výskyt nežádoucího jednání nebo u kterých se již toto jednání vyskytuje a přetrvává.⁶⁰

Terciální prevence je činnost zaměřená na předcházení opakování sociálně patologického jednání v případě, že již k němu u jedince došlo. Současně se tato prevence pokouší zmírnit následky takového jednání.

---

⁵⁷ PRŮCHA, J. E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. s. 218.

⁵⁸ Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009-2012 [online]. Praha: MŠMT, 2009 [cit. 26.02.2022] str. 8. Dostupné z WWW:<www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/MB_38_2009_61_Strategie_prevence_RPCCh_2009_2012.doc>.

⁵⁹ Tamtéž, s. 8.

⁶⁰ Tamtéž, s. 9.

PRAKTICKÁ ČÁST

1. Výzkumný cíl práce

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, **zda si jedinci ve věku 15-20 let uvědomují, že trávení volného času může mít preventivní důsledky vůči sociálně patologickému jednání.** Výzkumné šetření je zaměřeno na jedince ve věku 15-20 let, kteří využívají služby nízkoprahového klubu BARÁK v Třebíči. Tato věková skupina je považována za rizikovou. Tito jedinci již mají určité zkušenosti se sociálně patologickým jednáním. Zajímá mě také jejich postoj k této problematice. Dále bych ráda zjistila, zda je z pohledu respondentů ve městě Třebíč dostatečná nabídka volnočasového vyžití a jaké faktory jsou pro ně rozhodující při výběru aktivit ve volném čase. Cílů bude dosaženo za pomoci rozhovoru s klienty nízkoprahového klubu BARÁK. Jedná se konkrétně o tři klienty ve stanoveném věkovém rozmezí.

Práce může být přínosná pro všechny, které zajímá, jak současná mládež tráví svůj volný čas. Současně mohou nahlédnout do této problematiky očima mládeže a zjistit, jak nahlíží na problematiku sociálně patologických jevů.

1.1. Výzkumné otázky

Na základě cíle práce jsem si stanovila výzkumné otázky, od kterých se rozhovory odvíjely.

- Uvědomují si jedinci, že trávení volného času může mít preventivní důsledky vůči sociálně patologickému jednání?
- Co je pro jedince rozhodujícím faktorem při výběru aktivit ve volném čase?
- Je podle dotazovaných v Třebíči dostatečná nabídka volnočasových aktivit pro naplnění jejich potřeb a zájmů?

2. Zvolená metoda výzkumu a technika sběru dat

2.1. Výzkumná metoda

Pro účely výzkumného šetření v této bakalářské práci jsem zvolila kvalitativní metodu. Definici kvalitativního výzkumu formulovala řada autorů. Například metodolog Creswell definoval kvalitativní výzkum jako „*proces hledání porozumění založen na různých*

metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“⁶¹

Disman definuje kvalitativní výzkum jako „*nemumerické šetření a interpretace sociální reality.*“⁶²

Kvalitativní výzkum je založen na důkladném porozumění lidského chování. Výzkum se orientuje na menší výzkumný vzorek.

2.2. Technika sběru dat

Kvalitativní výzkum uplatňuje mnoho technik sběru dat. Já jsem si pro svoji práci jako techniku sběru dat zvolila konkrétně rozhovor, a to z toho důvodu, že jsem nechtěla obdržet pouze strohé odpovědi na mnou položené otázky, ale chtěla jsem pochopit, jak dotazovaní jedinci tuto problematiku vnímají, a dozvědět se něco navíc. Nechat respondenty mluvit se ukázalo jako velmi přínosný krok, který mi umožnil dozvědět se věci, které by mi v případě použití jiné techniky sběru dat zůstaly skryté. Toto mi umožnilo respondenty lépe poznat a na základě toho také posoudit, zda jejich odpovědi nejsou zkreslené.

Jak už jsem zmínila, hloubkové rozhovory jsem zaměřila na klienty klubu BARÁK v Třebíči. Hloubkový rozhovor spočívá v „*dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek.*“⁶³ Na rozhovor jsem si předem připravila pár otevřených otázek, od kterých se následně celý rozhovor odvíjel.

K rozhovoru jsem si zvolila 3 klienty. Volbu respondentů jsem provedla tak, abych měla k dispozici 2 chlapce a 1 dívku v rozmezí od 15 do 20 let věku. Před rozhovorem jsem respondenty vždy seznámila s tím, z jakého důvodu a jak rozhovor proběhne a také s cílem, ke kterému se chci, na základě jejich výpovědí, dostat. Rozhovory probíhaly velmi neformálně. Nechtěla jsem v respondentech vzbuzovat pocit nadřazenosti, protože si myslím, že by výpovědi nebyly plnohodnotné z toho důvodu, že by jedinci zůstali málo otevření, a také by ani zdaleka nebyli tak upřímní. Také jsem každého informovala o tom,

---

⁶¹ CRESWELL, J. W. in HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. s. 50.

⁶² DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000. s. 285.

⁶³ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĎOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2014. s. 159.

že pokud na některou z otázek odpovídat nechtějí, tak nemusí. Jednotlivé rozhovory jsem nahrávala na diktafon, abych zachytila vše, co bylo řečeno a abych se v případě potřeby mohla k určitým věcem vrátit, což se následně ukázalo jako dobrý krok. Všichni zúčastnění s nahráváním na diktafon souhlasili.

Před samotnými rozhovory jsem vše konzultovala s pověřeným pracovníkem zařízení, ve kterém k rozhovorům mělo dojít, a společně jsme se domluvili na všech detailech. Vše muselo proběhnout v rámci ochrany osobních údajů, proto ve své práci nezmíním žádná jména ani jiné osobní informace.

Termíny rozhovoru jsem si předem nestanovila, protože jsem chtěla vycházet z emočního naladění respondentů. V žádném případě jsem nikoho z nich nechtěla k rozhovorům nutit, proto jsem vždy využila situace, kdy jsem vycítila, že by se některý z respondentů bavit chtěl. Myslím si, že tímto jsem si zajistila věrohodnější výpovědi. Jediné, co jsem požadovala, bylo to, aby rozhovory probíhaly v rámci zařízení, v místnosti s dostatečným soukromím, které je jedincům blízké.

Délka rozhovorů byla zpočátku 20 minut, nicméně jsme se následně s respondenty sešli znovu a pokračovali v rozhovoru, který probíhal na základě mnou vypsanych poznámek a doplňujících otázek, které vycházely z původního rozhovoru. Konečná délka rozhovorů byla přibližně 60 až 100 minut.

Jako metodu zpracování dat jsem zvolila metodu transkripce. Výsledné rozhovory jsem díky nahrávkám na diktafonu doslovně přepsala. Věty, které respondenti nedokončili či věty, které se netýkaly tématu a byly by matoucí, jsem do přepisu nezahrnula. Přepis by se v případě zanechání těchto vět stal nepřehledným. Rozhovor jsem zpracovala dle doporučení, která jsem si přečetla v literatuře. Jedná se o využití širokých okrajů, do kterých lze psát poznámky, o číslování řádků a stran a o následný tisk textu.⁶⁴ Při přepisu jsem pokládané otázky vyznačila tučným písmem, aby byly zřetelně odděleny od odpovědí, které jsem ponechala klasickým písmem. Přepis rozhovorů mi pomohl orientovat se v odpovědích a také při objevování společných znaků.

---

⁶⁴ ČERMÁK, I., ŘÍHÁČEK, R., HYTYCH, R. a kol. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. s. 15-16.

2.3. Etické aspekty

Všichni respondenti rozhovor absolvovali dobrovolně a bez nátlaku. Na otázky, které jim nebyly příjemné, odpovídat nemuseli, stejně tak mohli rozhovor kdykoliv ukončit. Všichni souhlasili s nahráváním rozhovorů na diktafon. Všem jsem sdělila, že nahrávky jsou pouze pro mé účely k tomuto výzkumu a nikde nebudou zveřejněny. Jak už jsem psala, ve své práci nebudu z důvodu zachování anonymity zmiňovat jména respondentů ani informace, které by mohly odhalit identitu účastníků. Všechny osoby, které mi rozhovor poskytly, budou v práci dále označeni jako RESPONDENT 1, RESPONDENT 2 a RESPONDENT 3.

3. Analýza a interpretace dat

V průběhu přepisu rozhovorů jsem si uvědomila, že každý klient, který mi rozhovor poskytl, je výjimečný a zažil si ve svém životě něco, co jiný ne. Nicméně i tak se mi podařilo všimnout si několika společných znaků. Klienti se snažili odpovědět na všechny mé otázky co nejlépe, nicméně někdy bylo vidět, že se s odpovědí trápí a bylo zapotřebí dát si pauzu a provětrat hlavu. Pro popis výsledků jsem použila stejnou tematickou osnovu, jaká byla použita při samotných rozhovorech:

- zkušenost jedince se sociálně patologickým jevy,
- jedinec a jeho volný čas,
- faktory ovlivňující trávení volného času jedince,
- spokojenost jedince s nabídkou volnočasových aktivit ve městě Třebíč.

3.1. RESPONDENT 1

Prvním respondentem je muž ve věku 20 let. Nízkoprahový klub BARÁK navštěvuje již velmi zřídka a jeho první kontakt s klubem proběhl již před 6 lety, kdy klub navštěvoval pravidelně.

- **Zkušenost jedince se sociálně patologickými jevy**

Jedinec má již četné zkušenosti se sociálně patologickými jevy. Nejvíce konkrétně s kouřením cigaret a marihuany. „*Já, když jsem byl mladší, tak jsem dost kouřil a hulil.*“ Dále se také zmínil že se již v 15 letech poprvé opil. Alkohol neužíval na denní bázi, spíše příležitostně. Vyjádřil se k tomu tak, že: „*Ale to nepovažuji společností jako neuznávaný.*“ K tomuto je třeba říci, že alkohol je sice společností tolerovaný, ale to jen

do určité míry. Rozhodně ale není tolerovaný, pokud se jedná o jeho užívání mládeží. Při dlouhodobém užívání alkoholu, stejně jako ostatních návykových látek, může velmi snadno vzniknout závislost, proto by se fenomén užívání velkého množství alkoholu neměl podceňovat.

Z výpovědi respondenta vyplývá, že se do kontaktu s těmito návykovými látkami dostal přes kamarády. Řekl toto: *„Když to dělali moji kamarádi, tak jsem k tomu taky trošku tihmul.“* Chtěl zkusit to, co ostatní. Poprvé se s cigaretami a marihuanou setkal v 16 letech. Jeho přátelé již zkušenosti měli z dřívějšího. Kouření cigaret a marihuany mu zaplňovalo volný čas v době, kdy neměl žádnou jinou aktivitu. To potvrzují tato jeho slova: *„Ono nebylo moc co dělat a my se nudili všichni.“*

Velmi mě zajímalo, kde ve svém věku měl možnost tyto látky sehnat. *„Začali jsme tak, že jsme cigarety brali někomu z rodiny. (...) Pak jsme měli takový vytipovaný místo, kde nám to prodali.“* V prvním případě šlo pouze o pár cigaret, které vzal někomu doma, nicméně později již kupoval celé krabičky a s tím se pojí i to, že začal mnohem více kouřit. *„Pak už nám krába nevydržela třeba ani den.“* Marihuanu prý vždy sehnal od přátel.

Zajímala mě také finanční stránka věci. *„Na začátku jsem nepotřeboval tolik peněz na to, to bylo občas. To jsem si bral z kapesného od rodičů a z brigády.“* V průběhu rozhovoru také zaznělo, že: *„Někteří na to neměli, a tak kradli, aby si to mohli koupit.“*

Netajil se tím, že si cigarety a marihuanu stále ještě občas dá. Nyní považuje zapálení si cigarety za společenskou zvyklost, ale svěřil se, že dříve prý kouřil, protože chtěl udělat dojem a zapadnout mezi vrstevníky. *„Začal jsem kouřit, protože mi to v té době přišlo cool.“* Kvůli své práci musel přestat užívat marihuanu s obsahem THC a vyměnil ji za marihuanu CBD, která v sobě THC neobsahuje. Jedná se o legální verzi konopí.

Rodiče se snažili kouření respondenta potlačit, ale jak sám říká: *„Musel jsem na to přijít sám.“* Jedinec si je nyní vědom toho, jaký vliv na jeho život by mohlo mít jeho dřívější počínání. Říká: *„V patnácti ještě nevíš, co děláš a můžeš pak z toho mít celej život problém. (...) Nechtěl bych být někde zapsanej, aby se to se mnou neslo.“*

- **Jedinec a jeho volný čas**

Když byl respondent mladší, volnočasové aktivity ho moc nebavily, protože mu je z velké části vybírali rodiče. Proto často například do kroužků ani nechodil a místo toho svůj volný čas trávil venku s přáteli. Jejich trávení volného času spočívalo v tom, že si dali cigaretu, marihuanu atd. Říká: „*Kdybychom měli co dělat, asi by byla menší šance, že začneme kouřit.*“ Aktivity, které chtěl dělat, mu neschválili rodiče, a tak raději dlouhou dobu nedělal nic. Později začal společně s přáteli navštěvovat florbalový oddíl. To ho podle jeho slov naplňovalo, i přes to, že mu to prý moc nešlo. Očekávala bych, že sport značně omezí příležitosti k zapálení si cigarety, nicméně tomu tak nebylo. „*S kamarády jsme spolu chodili kouřit o přestávce před halu, takže to byl ještě větší spouštěč.*“

Respondent se svěřil s problémem, se kterým se donedávna potýkal. Jedná se konkrétně o nezdravé množství času, které trávil na počítači. „*Myslím si, že jsem na tom byl závislej. Dokázal jsem u toho sedět celý den a trávil jsem tak všechn volný čas.*“ Respondent si uvědomil, že mu sezení u počítače nic nedávalo, a proto se rozhodl počítač uklidit do sklepa a místo toho začal číst a více sportovat. Doufá, že mu cvičení pomůže napravit problémy, které vznikly během dob, kdy sedával u počítače. Velmi mě překvapilo to, že si toto uvědomil a bylo na něm vidět, že svého rozhodnutí nelituje. „*Já jsem si uvědomil, že by to nebylo úplně dobrý a nechtěl jsem to nechat zajít dál.*“

- **Faktory ovlivňující trávení volného času jedince**

V tomto případě je zřejmé, že největším a nejsilnějším faktorem, který ovlivňoval trávení volného času respondenta 1, byli vrstevníci a přátelé. Respondent se při výběru volnočasových aktivit řídil tím, co dělalo jeho okolí. Nechtěl vyčnívat z davu. „*Když někdo dělal něco jiného, hned byl divnej.*“ Dalším silným faktorem v tomto případě byli rodiče. Jak už jsem zmiňovala, volnočasové aktivity respondentovi volili převážně rodiče a respondent se často nesetkal s podporou. „*Já jsem chtěl hrát fotbal, ale máma mi to nedovolila, protože se bála, že se mi něco stane.*“ K aktivitám, které vybrali rodiče, přistupoval často s odporem. „*Určitě mě víc bavily ty aktivity, který jsem si mohl vybrat sám.*“

Nyní lze říci, že si respondent volí aktivity na základě sebe a svých potřeb a zájmů. Nehledí již na okolí a věnuje se aktivitám, které ho naplňují a přinášejí mu příjemné stavy.

- **Spokojenost jedince s nabídkou volnočasových aktivit ve městě Třebíč**

Respondent říká, že nyní se v nabídce již moc neorientuje, což je pochopitelné, nicméně si myslí, že když byl mladší, tak v Třebíči bylo mnoho možností, jak trávit volný čas. „*Tady bylo tak nějak všechno.*“ Respondent si myslí, že ve městě byly různé instituce, které poskytovaly řadu aktivit pro volný čas a současně říká, že „*jsme měli hodně kroužků při škole.*“

3.2. RESPONDENT 2

Jako druhého respondenta jsem si vybrala dívku ve věku 15 let. Nízkoprahový klub BARÁK navštěvuje poměrně pravidelně již přibližně 3 roky.

- **Zkušenost jedince se sociálně patologickými jevy**

Respondentka se netají tím, že určitý druh sociálně patologických jevů pozoruje v prostředí domova. I přes to, že se jedná o velice citlivé a nelehké téma k rozhovoru, se respondentka snažila celou situaci co nejlépe popsat a případně odpovídat na mnou pokládané otázky.

Svěřila se, že člen její rodiny se potýká s častou konzumací alkoholu ve velkých dávkách. „*Dřív jsem si to moc neuvědomovala nebo jsem si toho nevšimla, ale teď už mi to přijde moc.*“ Nemůžu říct, jak vážná je situace v rodině, protože veškeré informace mám zprostředkované pouze přes respondentku a ničím nepodložené. Nicméně na základě tónu hlasu, mimiky a dalších neverbálních projevů jsem usoudila, že všechny tyto projevy potvrzují přesně to, co respondentka říká.

Respondentka se nechala slyšet, že má často s tímto členem rodiny spory. „*Já se s ní často hádám, protože ona si to nechce připustit, ale my to vidíme a chceme jí pomoci.*“ Tento rodinný příslušník prý z počátku pil jen velice málo, spíše příležitostně, ale s postupem času se pití alkoholu stávalo stále častějším jevem, až to došlo do bodu, kdy je užívání alkoholu záležitostí každého dne. Za celou touto nadměrnou konzumací by měly figurovat problémy v práci. „*V práci to má teď těžký, pořád tam něco řeší.*“ Respondent říká: „*Pije pořád častěji, někdy si dokonce dá třeba víno předtím, než jde třeba do práce.*“ Z mého pohledu se jedná o velký problém i vzhledem k tomu, že si nadměrné konzumace alkoholu všimá už i okolí, jak dále v rozhovoru respondentka zmínila. „*Sousedi už ji viděli tolikrát a já se pak stydím s něma mluvit.*“

Popíjení alkoholu se stalo spouštěčem agresivního chování vůči členům rodiny. „*Jednou, když jsme se zase hádaly, mě od sebe odstrčila a já upadla.*“ Jedinec měl prý v opilém stavu ublížit i sobě a skončit v nemocnici. Myslím si, že takových situací by dítě nemělo být svědkem a už vůbec ne v rodině, nicméně pro slečnu je momentálně tato situace jakousi „prevencí“ k tomu, aby alkohol sama nezkusila. Jak sama říká: „*Já, když to vidím doma, tak to nechci ani zkusit. (...) Kamarádky chodí do klubu, ale já tam moc chodit nechci.*“

- **Jedinec a jeho volný čas**

Aby se respondentka co nejméně setkala s popíjením alkoholu u ní doma, tráví velké množství času mimo domov. Svůj volný čas ráda tráví s přáteli, kdy společně navštěvují klub BARÁK a věnují se činnostem, které jim tamější sociální pracovníci připraví. „*Já hodně bývám tady, protože tu mám kamarádky a vždycky je tu nějaký program.*“

V současnosti také dvakrát týdně navštěvuje taneční skupinu v domě dětí a mládeže v Třebíči. Na otázku, z jakého důvodu skupinu navštěvuje, odpověděla: „*Tancování mě vždycky bavilo, mám tam hodně kamarádek a jezdíme na soutěže.*“ Tréninky nemají pouze přes týden, ale „*občas jsou tréninky i o víkendů a o prázdninách máme třeba příměstský tábor.*“

Tím, že má respondentka plnohodnotně vyplněný volný čas, má podle svých slov „*menší šanci, že se bude nudit a vymýšlet blbosti.*“

Dříve trávila také hodně času v kroužcích, které nabízela základní škola a dům dětí a mládeže, nicméně nyní je již studentkou střední školy a žádné střední školou nabízené kroužky nenavštěvuje. Ve svém volném čase se věnuje pouze tanci a přátelům.

- **Faktory ovlivňující trávení volného času jedince**

Jak už jsem zmínila, respondentka tráví hodně svého volného času s přáteli, společně například navštěvují nízkoprahový klub a věnují se tam různým aktivitám. I v tomto případě bychom mohli přátele a obecně okolí respondentky považovat za silný faktor, který ovlivňuje trávení jejího volného času. Už od útlého věku si své aktivity ve volném čase volí sama a při rozhodování se řídí podle svých zájmů. Respondentka říká: „*Vždycky jsem si vybírala sama, co budu dělat, ale u ničeho jsem nevydržela moc dlouho.*“ Rodiče podle všeho dívku v jejím výběru podporovali. Tím dívka měla možnost vyzkoušet si

různorodé aktivity a zjistit, co ji baví nejvíce a tomu se dále věnovat. Jak sama řekla: „*Rodiče mi nikdy nic nezakázali dělat.*“ Dívka se svěřila, že při aktivitách ve volném čase nemyslí na nepříjemnosti, se kterými se doma často potýká. „*Snažím se pořád něco dělat, protože mi to pomáhá na to nemyslet a přijdu na jiný myšlenky.*“ Z toho lze usuzovat, že dalším neméně podstatným faktorem, který ovlivňuje trávení volného času respondentky, je aktuální rodinná situace.

- **Spokojenost jedince s nabídkou volnočasových aktivit ve městě Třebíč**

Vzhledem k tomu, že se respondentka během našeho rozhovoru svěřila s tím, že vyzkoušela už mnoho aktivit, lze usuzovat, že nabídka aktivit je pestrá a pokrývá různé oblasti činností ve volném čase. Potvrzují to i slova respondentky. „*Vždycky jsem si vybrala něco nového.*“

3.3. RESPONDENT 3

Jako třetího respondenta pro tento výzkum jsem si zvolila muže ve věku 18 let. Zpočátku využíval terénní službu Streetwork, která později na chvíli přerušila svoji činnost, a proto začal pravidelně navštěvovat klub BARÁK.

- **Zkušenost jedince se sociálně patologickými jevy**

Stejně jako dosud všichni ostatní respondenti se i respondent číslo 3 setkal s určitým typem sociálně patologického jednání. Konkrétně se jednalo o takové jednání, kdy se respondent stal obětí šikany ze strany svých vrstevníků. Mělo se jednat o osmou a devátou třídu základní školy. Respondentovi doposud není znám přesný důvod, proč se agresori zaměřili právě na něj, může tedy pouze konstatovat: „*Třeba jen chtěli být něčím výjimeční nebo jsem nějak neodpovídal jejich představám.*“ Šikana probíhala na školní půdě, ale respondent neměl odvahu se ve škole ani doma nikomu svěřit, protože se bál, že by se situace ještě zhoršila. Jak sám říká: „*Já jsem je nechtěl provokovat.*“ Jediný, komu se respondent v té době svěřil, byl sociální pracovník nízkoprahového zařízení, do kterého ve svém volném čase docházel.

Celá tato situace byla pro respondenta velmi psychicky náročná. Došlo to až do bodu, kdy respondent začal masivně užívat tabákové výrobky. „*Byl to pro mě svým způsobem útek z reality.*“ Podle svých slov si respondent neuvědomoval, že začínal být na kouření

cigaret postupem času více a více závislý. Stejně jako respondent 1 měl i respondent 3 vytipované místo, kde si cigarety kupoval za peníze, které si vydělal na brigádách.

Vše se naštěstí změnilo v době, kdy respondent přešel na střední školu a agresorů se, jak sám říká, zbavil. *„Na střední bylo všechno jinak, bylo to lepší. (...) Když jsem se jich zbavil.“* Naštěstí si v nové škole našel nové přátele a jeho psychický stav se začal zlepšovat a současně s tím také opadal stres a respondent již neměl tak velkou potřebu kouřit. Kouření omezil, ale neprestal úplně. *„Kouřím mnohem míň. Teď to pro mě není útek od něčeho, ale dělám to, protože jsem už zvyklej.“*

Jiné návykové látky vyzkoušet nechce, protože ví, kam až to může zajít a nerad by si sebral možnost studovat na vysoké škole, na kterou se momentálně připravuje. *„Neláká mě to ani zkusit, nemám proč a ani kdy.“*

- **Jedinec a jeho volný čas**

Respondent se již delší dobu věnuje malbě. Svoji tvorbu zaměřuje spíše na abstraktní obrazy, které mu slouží jako *„vyjádření sebe sama a jako únik od reality.“* Když byl respondent mladší, navštěvoval základní uměleckou školu, ale ta vyžadovala striktní pravidelnost, což mu nevyhovovalo. *„Musel jsem tam jít, i když se mi nechtělo.“* Proto respondent ZUŠ již nenavštěvuje, ale malbě se stále věnuje. *„Teď maluju doma, když mám náladu a nápad.“*

Kromě malování si respondent také rád přečte dobrou knihu, hlavně z toho důvodu, že *„rozvíjí slovní zásobu a představivost.“* Čte jak v českém, tak v anglickém jazyce.

Nyní také respondent tráví hodně času s přáteli ze školy, podnikají nejrůznější výlety apod. Svůj čas s nimi tráví rád, také ale řekl: *„Rád si najdu čas jen sám na sebe.“* Právě v těchto chvílích se rád věnuje malbě, poslouchání hudby či už zmíněnému čtení. Také se zmínil, že: *„Když dělám něco, co mě baví, často si ani nevzpomenu, že bych šel kouřit.“*

- **Faktory ovlivňující trávení volného času jedince**

O tom, jak bude respondent trávit svůj čas, rozhoduje z velké části jeho zájem, ale také aktuální situace například ve škole. *„Když je toho ve škole moc, potřebuju se nějak odreagovat.“* Díky aktivitám, které dělá, nemyslí na povinnosti a může si provětrat hlavu.

Dalším neopomenutelným faktorem při trávení volného času jsou již zmiňovaní přátelé a vrstevníci. Jelikož respondent chce se svými přáteli trávit čas, často se při výběru aktivit přizpůsobuje ostatním. „*Oni se taky kolikrát musí přizpůsobit. (...) Myslím, že to tak vyhovuje všem.*“ Je důležité, že občas každý udělá ústupek, protože teprve potom to vše může fungovat a nikdo není znevýhodněný.

Jedinec také volí aktivity v souvislosti s jeho budoucností. Říká: „*Rád zkouším nové věci, hlavně, když si myslím, že by se mi to v budoucnu mohlo hodit.*“

- **Spokojenost jedince s nabídkou volnočasových aktivit ve městě Třebíč**

Respondent navštěvoval ZUŠ, kde se věnoval výtvarnému kroužku. Na základní škole navštěvoval také atletický kroužek. Respondent si myslí, že je nabídka aktivit v Třebíči dostatečná. „*Je tady hodně fyzických aktivit a sportů, tanec, výtvarné nebo hudební kroužky. Děti rozhodně mají nabídku velkou, u starších jsou to podle mě spíš ty fyzické aktivity, třeba posilovny a tak.*“ Podle respondenta má každý možnost věnovat se tomu, co ho naplňuje a baví. „*Já si jako dítě vždycky něco našel a našel bych i teď.*“

4. Výsledky výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, zda si dotazovaní respondenti uvědomují, že způsob trávení volného času může mít preventivní důsledky proti možnému sociálně patologickému jednání. Vedlejším cílem práce bylo zjištění spokojenosti s nabídkou volnočasových aktivit ve městě Třebíč. Vzhledem k tomu, že výzkumný vzorek nebyl velký, nemůžeme výsledky výzkumu zobecnit. V tomto výzkumu výsledky vyhodnocuji na základě stanoveného výzkumného vzorku.

VO1: Uvědomují si jedinci ve věku 15-20 let, že způsob trávení volného času může mít preventivní důsledky vůči sociálně patologickému jednání?

Ve výzkumném šetření bylo zjištěno, že si dotazovaní jedinci připouští určitou spojitost mezi způsobem trávení volného času a možným výskytem sociálně patologického jednání. Někteří respondenti této skutečnosti přikládají větší význam, jiní naopak zase menší. Důležité pro nás je, že si respondenti tuto skutečnost nějakou měrou vůbec uvědomují. Respondenti se sami již setkali s určitými druhy sociálně patologického jednání, proto mají jejich názory na danou problematiku důležitou výpovědní hodnotu.

Dle výpovědí respondentů 1 a 3 je z celého rozhovoru zřejmé, že si jakoukoliv souvislost mezi trávením volného času a výskytem sociálně patologických jevů uvědomili až s odstupem času.

Jak jsme se přesvědčili, vznik sociálně patologického jednání může mít řadu příčin. Z provedeného výzkumného šetření je jasné, že nevyplněný či nesprávně vyplněný volný čas může být jednou z nich. Ostatně jsem se o tom přesvědčila u respondenta číslo 1, kdy za rizikovým jednáním jedince, kromě vlivu vrstevníků a zvědavosti, stála také nuda.

Z šetření také vyplynulo, že možným spouštěčem některých druhů sociálně patologického jednání, například kouření cigaret, je potřeba uvolnění a odreagování se od nelehkých životních situací, se kterými se jedinec potýká.

Dle rozhovorů s respondenty lze usuzovat, že ti jedinci, kteří měli nebo mají volný čas vyplněný pravidelnými aktivitami, které je baví, mají menší šanci dostat se na scesti a uchýlit se k sociálně patologickému jednání.

VO2: Co je pro jedince rozhodujícím faktorem při výběru aktivit ve volném čase?

Z výzkumného šetření jednoznačně vyplynulo, že nejvíce stěžejním faktorem při výběru volnočasových aktivit jsou vrstevníci a přátelé. Skutečnost, že přátelé mají velký vliv na to, jak bude jedinec volný čas trávit, zmínili během rozhovoru všichni respondenti.

Vzhledem k věku respondentů je více než jasné, že vrstevníci hrají v této životní etapě jedinců důležitou roli. V období adolescence se vrstevníci stávají neformální autoritou a za určitých okolností mohou mít na život adolescenta větší vliv než dospělí. Současně je také potřeba přátelství v tomto období větší než jindy, a proto jedinci často své chování a obecně trávení volného času podřizují členům skupiny, do které chtějí zapadnout.

Vrstevníci jsou tedy velmi důležitým článkem života jedince, ale je nutné si uvědomovat možná rizika, která se vlivem skupiny mohou objevovat a je důležité těmto rizikům nepodlehout.

Dalším rozhodujícím faktorem, který byl zmíněn, jsou rodiče. Při volbě volnočasových aktivit je podpora rodičů velmi důležitá. Tato podpora ale nesmí přerůst v to, že si jedinec o svých aktivitách nebude vůbec rozhodovat sám a stane se pasivním

příjemcem rozhodnutí rodičů, jak tomu bylo u respondenta číslo 1. V tomto případě nebyl jedinec se svými aktivitami spokojený a začal vymýšlet různé způsoby, jak jinak volný čas trávit, až se, pod vlivem nudy, uchýlil k požívání cigaret a marihuany.

Rodiče jsou důležitým faktorem také co se týká finančního zabezpečení trávení volného času. Mnoho aktivit vyžaduje například pravidelné platby školného či různých pomůcek pro vykonávání aktivity a bez finanční podpory rodičů si je jedinec často nemůže dovolit.

Dalšími faktory, které z šetření vyplynuly, jsou například aktuální pracovní či školní povinnosti, kdy jedinec záměrně hledá aktivity, kterými si kompenzuje pracovní či školní zátěž.

VO3: Je podle dotazovaných v Třebíči dostatečná nabídka volnočasových aktivit pro naplnění jejich potřeb a zájmů?

Dle výzkumného šetření jsou dva z dotázaných respondentů seznámeni s nabídkou volnočasových aktivit, které město Třebíč poskytuje. Jeden z respondentů se již, vzhledem k pracovnímu vytížení, v nabídce aktivit tolik neorientuje.

Všichni respondenti se shodují na tom, že v Třebíči byla a stále je rozsáhlá nabídka institucí a aktivit, které zabezpečují trávení volného času dětí a mládeže. Momentálně můžeme také říci, že se nabídka aktivit neustále mění a rozšiřuje v závislosti na poptávce a současných trendech. Svoji nabídku instituce aktivně propagují například na sociálních sítích či v novinách.

Volnočasové aktivity v Třebíči zajišťují jak základní, střední a umělecké školy, tak také nejrůznější sportovní oddíly, kluby či domy dětí a mládeže. Žádný z respondentů neopomenul zmínit ani nízkoprahový klub BARÁK. Pracovníci toho zařízení připravují pro své klienty řadu aktivit, často organizují různé výlety či preventivní akce zaměřené právě na sociálně patologické jevy. V současnosti také nabývá na významu neorganizované trávení volného času. Velké popularitě se dostává například posilovnam a fitness zařízením. Celkově by se dalo říci, na základě názorů respondentů, že nabídka aktivit je dostatečná a umožňuje naplnění potřeb a zájmů dětí a mládeže.

5. Sebereflexe výzkumníka

Do výzkumného šetření byli zapojeni tři respondenti, z toho dva muži a jedna žena. Výběr respondentů jsem provedla po prvotní konzultaci s pracovníky nízkoprahového klubu BARÁK. Ačkoliv klienty, kteří klub navštěvují, do jisté míry znám, chtěla jsem znát také názor pracovníků zařízení, kteří klienty přece jen znají podstatně lépe. Předem jsem měla vybrané konkrétní jedince, na které jsem výzkumné šetření chtěla zaměřit, ale po konzultaci s pracovníky mi bylo doporučeno jednoho jedince ze svého výběru odebrat. Dle pracovníků by daný jedinec rozhovor nebral vážně a jeho výpovědi by výzkumné šetření mohly narušit. Místo původně vybraného jedince jsme následně společnými silami vybrali někoho jiného, kdo by mi poskytl plnohodnotnou a přínosnou výpověď.

Během konzultace jsme také probrali veškeré náležitosti potřebné k uskutečnění rozhovorů a následnému zpracování dat. Vzhledem k podstatě zařízení bylo třeba zachovat anonymitu respondentů.

Jako techniku sběru dat jsem zvolila rozhovor. Doufala jsem, že mi tato technika umožní dostat se hlouběji k podstatě zkoumaného problému. Troufnu si říct, že možnost otevřených odpovědí umožnila každému ze zúčastněných vyjádřit svůj názor na danou problematiku. Techniku sběru dat jsem také částečně zvolila podle toho, jak bych chtěla odpovídat já, kdybych byla ve výzkumném šetření respondentem. Já sama bych byla ráda, kdybych se mohla rozpovídat o všem, co mi v danou chvíli běží hlavou, a proto jsem tak trochu doufala, že to stejně nebo alespoň podobně budou mít i moji respondenti. Ukázalo se, že ano, protože na jedincích byla vidět chuť povídat.

V průběhu rozhovorů jsem k dotazovaným nepřistupovala jako autorita či výzkumník, ba naopak, chtěla jsem rozhovor vést co nejméně formálně. Před zahájením rozhovorů jsme si s daným respondentem vždy sedli a hovořili o běžných záležitostech, jako například co nového se událo. To mi vždy pomohlo odstranit jakousi pomyslnou bariéru mezi námi a uvolnit napětí, které bylo na obou stranách. Zpětně toto vyhodnocuji jako velmi přínosný krok. Vzájemně jsme spolu navázali „vztah“ a následný rozhovor se odvíjel v přátelské rovině. Také výpovědi odpovídaly tomuto vztahu. Respondenti byli ve svých výpovědích upřímní a nebáli se odpovídat i na často dotěrné otázky. Rozhovory se nesly v přátelském duchu. Aby se dotazovaní necítili jako u výslechu, často jsem i já přispěla svými zkušenostmi či zážitky ze zkoumané oblasti. Respondenti byli vůči mně

otevření, a proto mi přišlo fér, abych se otevřela i já jim. Možná částečně i proto na mě výpovědi respondentů působily jako upřímné a pravdivé.

V textu jsem již také zmínila, že vzhledem k malému výzkumnému vzorku nelze výsledky šetření aplikovat na širší populaci. Pro zobecnění výsledků by bylo třeba provést rozsáhlejší šetření s větším množstvím respondentů. Výsledky blízce odpovídají tomu, co jsem si před výzkumem myslela. Velmi mě ale překvapil postoj, který jedinci zauímají k této problematice. Jedinci zvolení k výzkumnému šetření na mě působili velmi zodpovědně, co se dané problematiky týče. Myslím si, že kdybych nedala na radu pracovníků zařízení a pracovala s původním výběrem výzkumného vzorku, výsledky práce by byly odlišné od stávajících. Pro tuto práci jsem s výsledky šetření spokojená.

6. Závěr

Bakalářská práce se zabývá problematikou vztahu mezi trávením volného času a možným výskytem sociálně patologického jednání. Cílem této práce bylo zjistit, zda si jedinci ve věku 15-20 let uvědomují, že to, jak jedinec tráví volný čas může mít preventivní důsledky vůči sociálně patologickému jednání. Následně jsem chtěla zjistit, jaké jsou nejčastější faktory, které ovlivňují trávení volného času. V neposlední řadě mě zajímala spokojenost dotazovaných s nabídkou volnočasových aktivit ve městě Třebíč.

Cíle bylo dosaženo za pomoci kvalitativní metody výzkumu, konkrétně formou rozhovoru. Cílovou skupinou respondentů byli jedinci ve věku 15-20 let, kteří navštěvují nízkoprahový klub BARÁK v Třebíči. Rozhovor mi umožnil nejen sesbírat důležité informace, ale také navázat jakýsi vztah s respondenty. Výsledkem navázání tohoto vztahu byla upřímnost a autentičnost ze strany dotazovaných.

Celé výzkumné šetření pro mě bylo výzvou, nicméně jsem se prostřednictvím rozhovorů dozvěděla to, jak dotazovaní jedinci celou tuto problematiku vnímají a jaký k ní zaujmají postoj. Respondenti velmi obsáhle povídali, bohužel jsem jim ale občas do vyprávění musela vstoupit a položit otázku tak, abychom se vrátili zpět k původnímu tématu.

Jak jsem již zmínila, výsledku šetření nemůžeme připisovat stoprocentní platnost vzhledem k velikosti výzkumného vzorku. Vzhledem k dnešní době nemůžeme předpokládat, že by se zkušenosti mládeže se sociálně patologickými jevy snížily, protože například alkohol, cigarety a nyní už i marihuana jsou poměrně snadno dostupné.

V bakalářské práci jsem charakterizovala základní pojmy jako volný čas či sociálně patologické jevy. Věnovala jsem se nabídce volnočasových aktivit města Třebíč. Práce pro mě byla přínosem, protože se zařízením, ve kterém výzkumné šetření probíhalo, spolupracuji a měla jsem možnost dozvědět se více o klientech, které tam potkávám.

Seznam literatury

CRESWELL, J. W. in HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 978-80-7367-485-4.

ČERMÁK, I., ŘÍHÁČEK, R., HYTYCH, R. a kol. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. 2013. ISBN 978-80-210-6382-2.

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0139-7.

FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5046-0.

FISCHER, S. *Sociální patologie: propedeutika*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2006. ISBN 80-7044-812-1.

HÁJEK, B., B. HOFBAUER aj. PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.

HÁJEK, B., et kol. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HOFBAUER, B. *Kapitoly z pedagogiky volného času. Soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování*. 1. vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7394-240-3.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

HÖSCHL., C., ET AL. In VOLAVKA, J. *Agrese a násilí*. Praha: TIGIS, 2002. ISBN 80-900130-1-5.

JANIŠ, K. *Úvod do problematiky volného času*. 1. vydání. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2009. ISBN 978-80-7248-530-7.

JEDLIČKA, R., et al. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Vyd. 1. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.

KAPLÁNEK, M. *Čas volnosti – čas výchovy: pedagogické úvahy o volném čase*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0450-3.

MACEK, M, et al. *Střediska pro volný čas dětí a mládeže. Souhrn metodických textů k vybraným problémům činnosti domů dětí a mládeže a stanic zájmových činností*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, odbor pro mládež, 1998.

MALÁ E., PAVLOVSKÝ P. *Psychiatrie*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-700-0.

MARTÍNEK. Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. vyd. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2310-5.

MATOUŠEK, O., et al. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1996, ISBN 80-200-0592-7.

NIKL, J. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Praha, 2000. ISBN 80-7251-033-9.

PÁVKOVÁ a kol., *Pedagogika volného času*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

PRŮCHA, J, E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 80-7178-772-8.

ROOM, R. et al. *WHO cross-cultural applicability research on diagnosis and assessment of substance use disorders: an overview of methods and selected results*. Addiction. 1996.

SMOLÍK, P. *Duševní a behaviorální poruchy*. Praha: Maxdorf Jessenius. 1996. ISBN 80-85800-33-0.

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. 2004. ISBN 80-7178-802-3.

VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. 2. dopl. vyd. Brno: Print –Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.

WHO. *The ICD-10 classification of mental and behavioural disorders: clinical descriptions and diagnostic guidelines*. Geneva: Health Organization. 1992.

Online:

ČESKÁ ASOCIACE STREETWORK [online]. Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. 2008. [cit.12.02.2022]. Dostupné z WWW: <https://archiv.streetwork.cz/images/downoland/Pojmoslovi_text.pdf>.

DŮM DĚTÍ A MLÁDEŽE TŘEBÍČ, příspěvková organizace [online] [cit. 10.02.2022]. Dostupné z WWW: <<https://www.ddmtrebic.cz/dokumenty>>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY [online]. Praha: MŠMT, 2013 [cit. 08.02.2022]. Dostupné z WWW: <<https://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY [online]. Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009-2012. Praha. 2009 [cit. 26.02.2022] Dostupné z WWW: <www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/MB_38_2009_61_Strategie_prevence_RPC_h_2009_2012.doc>.

OBLASTNÍ CHARITA TŘEBÍČ [online]. AMBRELA – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež [cit. 10.02.2022]. Dostupné z WWW: <<https://trebic.charita.cz/nase-sluzby/ambrela-nizkoprahove-zarizeni-pro-deti-a-mladez/>>.

OBLASTNÍ CHARITA TŘEBÍČ [online]. BARÁK– nízkoprahový klub. [cit. 25.02.2022]. Dostupné z WWW: <<https://trebic.charita.cz/nase-sluzby/barak-nizkoprahovy-klub/>>.

SNIPERS TŘEBÍČ [online]. *Snipers: vize* [cit. 10.02.2022] Dostupné z: WWW: <<https://www.snipers.cz/vize>>.

TŘEBÍČ [online]. *Třebíč: O Třebíči* [cit. 09.02.2022]. Dostupné z WWW: <<https://www.trebic.cz/o-trebici/ms-30506/p1=30506>>.

ZÁKONY PRO LIDI [online]. Vyhláška 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění platném k 17. 2. 2005. [cit. 08.02.2022]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-74>>.

ZÁKONY PRO LIDI [online]. Zákon 108/2006 SB., o sociálních službách, ve znění platném k 1.1.2022. [cit.12.02.2022]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108?citace=1#cast3>>.

Seznam zkratek

NNO – Nestátní nezisková organizace

ZUŠ – Základní umělecká škola

NZDM – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

ŠD – Školní družina

DDM – Dům dětí a mládeže

Abstrakt

NETÍKOVÁ, N. Volnočasové aktivity jako prevence proti sociálně patologickým jevům. České Budějovice 2022. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky.

Klíčová slova: volný čas, volnočasové aktivity, sociálně patologické jevy, nízkoprahová zařízení, prevence.

Práce se zabývá vztahem volnočasových aktivit a sociálně patologického jednání. Text je rozdělen na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy, představeny různé pohledy na volný čas a funkce volného času. Teoretická část se taktéž zabývá nabídkou volnočasových aktivit ve městě Třebíč. Nechybí ani výčet nejčastěji se vyskytujících sociálně patologických jevů a stručné představení nízkoprahového klubu BARÁK.

Praktická část je realizována pomocí kvalitativní metody výzkumu, konkrétně rozhovoru. Rozhovory jsou směřovány na klienty nízkoprahového klubu ve věku 15-20 let. Cílem práce je zjistit, zda si dotazovaní jedinci uvědomují, že trávení volného času může mít preventivní důsledky vůči sociálně patologickému jednání. Dále je také zjišťována spokojenost s nabídkou aktivit ve městě Třebíč.

Abstract

NETÍKOVÁ, N. Leisure activities as prevention of socially pathological phenomena.

Key words: free time, leisure activities, socio-pathological phenomena, Low-threshold institutions, prevention.

This thesis deals with the relationship between leisure activities and socially pathological behaviour. The text is divided into theoretical and practical part. The theoretical part defines the basic concepts, different perspectives on leisure time and leisure time functions are presented. Theoretical part also deals with the offer of leisure activities in Třebíč. There is also a list of the most frequently occurring socially pathological phenomena and a brief introduction to the low-threshold club called BARÁK.

The practical part is realized using a qualitative method of research, specifically an interview. Interviews are directed to clients of the low-threshold club aged 15-20 years. The aim of the thesis is to find out whether the interviewed individuals are aware that spending free time can have preventive consequences against socially pathological behavior. Satisfaction with the offer of activities in the town of Třebíč is also ascertained.